HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

10 septembrie 2009 *

În cauza C-292/08,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 234 CE de Hoge Raad der Nederlanden (Țările de Jos), prin decizia din 20 iunie 2008, primită de Curte la 2 iulie 2008, în procedura

German Graphics Graphische Maschinen GmbH

împotriva

Alice van der Schee, în calitate de lichidator al societății Holland Binding BV, aflată în stare de faliment,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul P. Jann (raportor), președinte de cameră, domnii M. Ilešič, A. Tizzano, A. Borg Barthet și E. Levits, judecători,

* Limba de procedură: olandeza.

avocat general: domnul P. Mengozzi,
grefier: domnul R. Grass,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru guvernul olandez, de doamnele C. Wissels și C. ten Dam, în calitate de agenți;

— pentru guvernul spaniol, de domnul J. López-Medel Bascones, în calitate de agent;

— pentru guvernul italian, de doamna I. Bruni, în calitate de agent, asistată de doamna W. Ferrante, avvocato dello Stato;

— pentru guvernul Regatului Unit, de doamna H. Walker și de domnul A. Henshaw, în calitate de agenți;

— pentru Comisia Comunităților Europene, de doamna A.-M. Rouchaud-Joët și de domnul R. Troosters, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 4 alineatul (2) litera (b), a articolului 7 alineatul (1) și a articolului 25 alineatul (2) din Regulamentul (CE) nr. 1346/2000 al Consiliului din 29 mai 2000 privind procedurile de insolvență (JO L 160, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 1, p. 143) și a articolului 1 alineatul (2) litera (b) din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între German Graphics Graphische Maschinen GmbH (denumită în continuare „German Graphics"), pe de o parte, și doamna van der Schee, care acționează în calitate de lichidator al societății Holland Binding BV, aflată în stare de faliment (denumită în continuare „Holland Binding"), pe de altă parte, în legătură cu executarea unei ordonanțe pronunțate de o instanță germană.

Cadrul juridic

3 Articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1346/2000 prevede:

„Competența de a deschide procedura de insolvență revine instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia se află centrul intereselor principale ale unui debitor. În cazul unei societăți sau persoane juridice, centrul intereselor principale este prezumat a fi, până la proba contrarie, locul unde se află sediul social."

4 Articolul 4 alineatul (1) și alineatul (2) litera (b) din acest regulament enunță:

„(1) În absența unei dispoziții contrare în prezentul regulament, legea aplicabilă procedurii de insolvență și efectelor acesteia este legea statului membru pe al cărui teritoriu este deschisă procedura, denumit în continuare «stat de deschidere».

(2) Legea statului de deschidere determină condițiile pentru deschiderea, desfășurarea și închiderea procedurii de insolvență. Aceasta determină în special:

[…]

(b) bunurile care formează obiectul desistării și regimul aplicabil bunurilor dobândite de debitor ulterior deschiderii procedurii de insolvență".

5 Articolul 7 alineatul (1) din regulamentul amintit prevede:

„Deschiderea procedurii de insolvență împotriva cumpărătorului unui bun nu aduce atingere drepturilor vânzătorului bunului respectiv întemeiate pe o rezervă a dreptului de proprietate, dacă la data deschiderii procedurii bunul se află pe teritoriul altui stat membru decât cel în care s-a deschis procedura."

6 Articolul 25 alineatele (1) și (2) din același regulament prevede:

„(1) Hotărârile cu privire la desfășurarea și închiderea unei proceduri de insolvență pronunțate de o instanță a cărei hotărâre de deschidere este recunoscută în temeiul articolului 16, precum și un concordat aprobat de o atare instanță sunt, de asemenea, recunoscute fără îndeplinirea niciunei alte formalități. Aceste hotărâri sunt executate în conformitate cu articolele 31-51 [cu excepția articolului 34 alineatul (2)] din Convenția [din 27 septembrie 1968] privind competența și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială [JO 1972, L 299, p. 32], astfel cum a fost modificată prin convențiile de aderare la această convenție [(denumită în continuare «Convenția de la Bruxelles»)].

Primul paragraf se aplică și hotărârilor care decurg în mod direct din procedura de insolvență și care au o strânsă legătură cu aceasta, chiar dacă au fost pronunțate de o altă instanță.

Primul paragraf se aplică și hotărârilor referitoare la măsurile de conservare adoptate ulterior cererii de deschidere a procedurii de insolvență.

(2) Recunoașterea și executarea altor hotărâri decât cele menționate la alineatul (1) sunt reglementate de convenția menționată la alineatul (1), cu condiția ca această convenție să fie aplicabilă.”

7 Articolul 1 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001 definește domeniul de aplicare al acestuia. Regulamentul menționat se aplică în privința tuturor materiilor civile și comerciale, însă nu se aplică în materie fiscală, vamală sau administrativă.

8 Articolul 1 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001 prevede:

„Prezentul regulament nu se aplică pentru:

[…]

(b) falimente, concordate sau proceduri similare;

[…]”.

Acțiunea principală și întrebările preliminare

9 German Graphics, societate de drept german, a încheiat, în calitate de vânzătoare, un contract de vânzare-cumpărare de mașini cu Holland Binding, societate de drept olandez, care conținea o clauză de rezervă a dreptului de proprietate în favoarea sa.

10 Prin hotărârea din 1 noiembrie 2006, Rechtbank Utrecht (Țările de Jos) a constatat că Holland Binding se află în stare de insolvență și a desemnat un lichidator.

11 Prin ordonanța din 5 decembrie 2006, Landgericht Braunschweig (Germania) a admis cererea formulată de German Graphics prin care aceasta solicita adoptarea unor măsuri de conservare în ceea ce privește un anumit număr de mașini care se găseau în spațiile aparținând societății Holland Binding, în Țările de Jos. Această cerere se întemeia pe clauza de rezervă a dreptului de proprietate.

12 La 18 decembrie 2006, voorzieningenrechter te Utrecht (judecătorul delegat cu luarea măsurilor provizorii din Utrecht) a declarat executorie ordonanța pronunțată de Landgericht Braunschweig. Ulterior, doamna van der Schee, în calitate de lichidator al societății Holland Binding, aflată în stare de faliment, a declarat apel împotriva acestei decizii la Rechtbank Utrecht, care, prin decizia din 28 martie 2007, a reformat ordonanța menționată. German Graphics a declarat recurs împotriva deciziei pronunțate de Rechtbank Utrecht la Hoge Raad der Nederlanden.

13 Prin ordonanța din 20 iunie 2008, Hoge Raad der Nederlanden a decis să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 25 alineatul (2) din Regulamentul [nr. 1346/2000] trebuie interpretat în sensul că expresia «cu condiția ca această convenție [și anume Regulamentul nr. 44/2001] să fie aplicabilă» implică faptul că, înainte de a se putea constata că normele privind recunoașterea și executarea hotărârilor cuprinse în Regulamentul

nr. 44/2001 se aplică altor hotărâri decât cele menționate la articolul 25 alineatul (1) din Regulamentul [nr. 1346/2000], trebuie verificat mai întâi dacă, potrivit articolului 1 alineatul (2) litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001, aceste hotărâri nu sunt excluse din domeniul de aplicare materială al acestui regulament?

2) Articolul 1 alineatul (2) litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001, coroborat cu articolul 7 alineatul (1) din Regulamentul [nr. 1346/2000], trebuie interpretat în sensul că împrejurarea că un bun, care face obiectul unei rezerve a dreptului de proprietate, se află, la momentul deschiderii unei proceduri de insolvență împotriva cumpărătorului, în statul membru în care s-a deschis această procedură are drept consecință faptul că acțiunea vânzătorului întemeiată pe această clauză de rezervă a dreptului de proprietate, precum este în speță acțiunea societății German Graphics, trebuie considerată ca fiind o acțiune referitoare la falimente în sensul articolului 1 alineatul (2) litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001 și care, prin urmare, este exclusă din domeniul de aplicare al acestui regulament?

3) Răspunsul la cea de a doua întrebare este influențat de faptul că, potrivit articolului 4 alineatul (2) litera (b) din Regulamentul [nr. 1346/2000], legea statului membru în care s-a deschis procedura este cea care determină conținutul masei bunurilor?"

Cu privire la prima întrebare

14 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă, înainte de a se putea constata recunoașterea unei hotărâri, în sensul articolului 25 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1346/2000, în temeiul dispozițiilor Regulamentului nr. 44/2001, instanța de executare are obligația de a verifica dacă hotărârea respectivă intră în domeniul de aplicare al acestui din urmă regulament.

15 Recunoașterea hotărârilor referitoare la procedurile de insolvență este reglementată la articolele 16-26 din Regulamentul nr. 1346/2000. În acest context, articolul 25 din acest regulament are în special ca obiect recunoașterea și caracterul executoriu al hotărârilor, altele decât cele care privesc în mod direct deschiderea unei proceduri de insolvență.

16 Articolul 25 menționat vizează, pe de o parte, la alineatul (1) primul paragraf, „hotărârile cu privire la desfășurarea și închiderea" unei asemenea proceduri și, pe de altă parte, la alineatul (1) al doilea și al treilea paragraf, hotărârile „care decurg în mod direct din procedura de insolvență și care au o strânsă legătură cu aceasta", precum și hotărârile referitoare la anumite măsuri de conservare, iar la alineatul (2), „[alte] hotărâri decât cele menționate la alineatul (1) […], cu condiția ca această convenție [și anume Convenția de la Bruxelles] să fie aplicabilă".

17 Prin urmare, hotărârile vizate la articolul 25 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1346/2000 nu sunt hotărâri care intră în domeniul de aplicare al acestui regulament. În plus, nu este exclus ca, printre acestea, să figureze hotărâri care nu intră nici în domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 1346/2000, nici în acela al Regulamentului nr. 44/2001. În această privință, din modul de redactare a articolului 25 alineatul (2) rezultă că aplicarea Regulamentului nr. 44/2001 în privința unei hotărâri, în sensul acestei dispoziții, este supusă condiției ca această hotărâre să intre în domeniul de aplicare al acestui din urmă regulament.

18 Rezultă că, dacă hotărârea vizată nu se referă la materiile civile sau comerciale sau dacă este exclusă din domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 44/2001, în temeiul articolului 1 din acest regulament, regulamentul menționat nu poate fi aplicat.

19 Prin urmare, instanța de executare trebuie ca, înainte de a constata recunoașterea unei hotărâri care nu intră în domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 1346/2000, în temeiul dispozițiilor Regulamentului nr. 44/2001, să verifice dacă hotărârea respectivă intră în domeniul de aplicare al acestui din urmă regulament.

20 Din considerațiile care precedă rezultă că trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 25 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1346/2000 trebuie să fie interpretat în sensul că expresia „cu condiția ca această convenție să fie aplicabilă” implică faptul că, înainte de a se putea constata că normele privind recunoașterea și executarea hotărârilor cuprinse în Regulamentul nr. 44/2001 se aplică altor hotărâri decât cele menționate la articolul 25 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1346/2000, trebuie verificat dacă aceste hotărâri nu sunt excluse din domeniul de aplicare materială al Regulamentului nr. 44/2001.

Cu privire la a doua și la a treia întrebare

21 Prin intermediul celei de a doua și al celei de a treia întrebări, care trebuie examinate împreună, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă, din cauza deschiderii procedurii de insolvență împotriva unui cumpărător și din moment ce bunul care face obiectul clauzei de rezervă a dreptului de proprietate se află în statul membru de deschidere a acestei proceduri, acțiunea exercitată de vânzător împotriva cumpărătorului respectiv și întemeiată pe această clauză este exclusă din domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 44/2001.

22 Pentru a răspunde la aceste întrebări, este necesar să fie expuse unele considerente ale Regulamentului nr. 44/2001. Potrivit considerentului (2) al acestui regulament, anumite disparități între normele interne care reglementează competența judiciară și recunoașterea hotărârilor împiedică buna funcționare a pieței interne. Potrivit considerentului (7) al Regulamentului nr. 44/2001, domeniul de aplicare materială al acestui regulament trebuie să includă toate aspectele importante de drept civil și comercial. Considerentul (15) al regulamentului menționat subliniază că, în interesul administrării armonioase a justiției, este necesar să se evite pronunțarea în două state membre a unor hotărâri ireconciliabile.

23 Aceste considerente demonstrează intenția legiuitorului comunitar de a reține o concepție largă pentru noțiunea „materie civilă și comercială”, care figurează la articolul 1 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001, și, pe cale de consecință, un domeniu larg de aplicare pentru acesta din urmă.

24 O asemenea interpretare este susținută și de prima teză a considerentului (6) al Regulamentului nr. 1346/2000, potrivit căreia acest din urmă regulament ar trebui să se limiteze, în conformitate cu principiul proporționalității, la dispozițiile care reglementează competența de a deschide proceduri de insolvență și de a pronunța hotărâri care derivă direct din procedurile de insolvență și sunt strâns legate de acestea.

25 În consecință, domeniul de aplicare al acestui din urmă regulament nu ar trebui să facă obiectul unei interpretări largi.

26 Odată clarificate aceste aspecte, trebuie amintit că, în cadrul jurisprudenței referitoare la Convenția de la Bruxelles, Curtea a statuat că o acțiune se referă la o procedură de faliment dacă decurge în mod direct din faliment și se află în strânsă legătură cu o procedură de lichidare de bunuri sau de administrare judiciară (a se vedea Hotărârea din 22 februarie 1979, Gourdain, 133/78, Rec., p. 733, punctul 4). Prin urmare, o acțiune care prezintă astfel de caracteristici nu intră în domeniul de aplicare al acestei convenții (a se vedea Hotărârea din 12 februarie 2009, Seagon, C-339/07, Rep., p. I-767, punctul 19).

27 În măsura în care Regulamentul nr. 44/2001 înlocuiește, în relațiile dintre statele membre, Convenția de la Bruxelles, interpretarea dată de Curte în privința dispozițiilor acesteia din urmă este de asemenea valabilă pentru cele din regulamentul menționat atunci când dispozițiile Convenției de la Bruxelles și cele ale Regulamentului nr. 44/2001 pot fi calificate ca fiind echivalente. În plus, rezultă din considerentul (19) al Regulamentului nr. 44/2001 că trebuie asigurată continuitatea de interpretare între Convenția de la Bruxelles și regulamentul menționat (Hotărârea din 23 aprilie 2009, Draka NK Cables și alții, C-167/08, Rep., p. I-3477, punctul 20).

28 Or, în sistemul stabilit prin Regulamentul nr. 44/2001, articolul 1 alineatul (2) litera (b) din acesta ocupă aceeași poziție și îndeplinește aceeași funcție ca articolul 1 al doilea paragraf punctul 2 din Convenția de la Bruxelles. Mai mult, aceste două dispoziții sunt redactate în termeni identici (Hotărârea din 2 iulie 2009, SCT Industri, C-111/08, Rep., p. I-5655, punctul 23).

29 Prin urmare, având în vedere cele ce precedă, intensitatea legăturii existente, în sensul jurisprudenței rezultate din Hotărârea Gourdain, citată anterior, între o acțiune în justiție, precum cea din acțiunea principală, și procedura de insolvență este determinantă pentru a decide dacă excluderea prevăzută la articolul 1 alineatul (2) litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001 este aplicabilă.

30 Or, trebuie să se constate că, într-o situație precum cea în discuție în acțiunea principală, această legătură nu este nici suficient de directă, nici suficient de strânsă pentru ca aplicarea Regulamentului nr. 44/2001 să fie exclusă.

31 În sfârșit, din decizia de trimitere rezultă că German Graphics, reclamantă în procedura inițiată la Landgericht Braunschweig, a solicitat restituirea bunurilor a căror proprietară este și că această instanță trebuia să clarifice numai problema dreptului de proprietate asupra anumitor mașini care se găseau în spațiile aparținând societății Holland Binding, în Țările de Jos. Răspunsul la această problemă de drept este independent de deschiderea unei proceduri de insolvență. Acțiunea inițiată de German Graphics a urmărit în exclusivitate să garanteze aplicarea clauzei de rezervă a dreptului de proprietate, convenită în favoarea acestei din urmă societăți.

32 Cu alte cuvinte, acțiunea referitoare la respectiva clauză de rezervă a dreptului de proprietate constituie o acțiune autonomă, care nu își găsește temeiul în dreptul referitor la procedurile de insolvență și care nu impune nici deschiderea unei asemenea proceduri, nici intervenția unui lichidator.

33 În aceste condiții, simplul fapt că lichidatorul este parte în litigiu nu este suficient pentru a califica procedura inițiată la Landgericht Braunschweig drept procedură care decurge în mod direct din faliment și care se află în strânsă legătură cu o procedură de lichidare de bunuri.

34 Prin urmare, trebuie să se constate că o acțiune precum cea pe care German Graphics a inițiat-o la Landgericht Braunschweig nu este exclusă din domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 44/2001.

35 Cu toate acestea, instanța de trimitere ridică problema măsurii în care articolul 7 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1346/2000 poate exercita o influență asupra calificării acțiunilor care au legătură cu o procedură de insolvență. Or, această dispoziție se limitează să precizeze că „[d]eschiderea procedurii de insolvență împotriva cumpărătorului unui bun nu aduce atingere drepturilor vânzătorului bunului respectiv întemeiate pe o rezervă a dreptului de proprietate, dacă la data deschiderii procedurii bunul se află pe teritoriul altui stat membru decât cel în care s-a deschis procedura". Cu alte cuvinte, dispoziția respectivă nu constituie decât o normă materială care urmărește protejarea vânzătorului în ceea ce privește bunurile care se află în afara statului membru în care s-a deschis procedura de insolvență.

36 În plus, în acțiunea principală, articolul 7 alineatul (1) menționat nu este aplicabil întrucât bunurile aparținând German Graphics se aflau, la momentul deschiderii procedurii de insolvență, în Țările de Jos, cu alte cuvinte pe teritoriul statului membru în care s-a deschis această procedură.

37 În ceea ce privește incidența pe care ar putea-o avea articolul 4 alineatul (2) litera (b) din Regulamentul nr. 1346/2000 asupra răspunsului dat de Curte în ceea ce privește calificarea acțiunii principale, trebuie să se constate că această dispoziție nu constituie decât o normă destinată să prevină conflictele de legi, prevăzând că legea statului de deschidere a procedurii de insolvență este aplicabilă în vederea determinării „bunuril[or] care formează obiectul desistării și regimul[ui] aplicabil bunurilor dobândite de debitor ulterior deschiderii procedurii de insolvență". Această dispoziție nu are nicio incidență asupra domeniului de aplicare al Regulamentului nr. 44/2001.

38 Având în vedere toate considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la a doua și la a treia întrebare că excepția prevăzută la articolul 1 alineatul (2) litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001, coroborat cu articolul 7 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1346/2000, trebuie interpretată, ținând seama de dispozițiile articolului 4 alineatul (2) litera (b) din acest din urmă regulament, în sensul că aceasta nu se aplică în privința acțiunii unui vânzător exercitate în temeiul unei clauze de rezervă a dreptului de proprietate și formulate împotriva unui cumpărător aflat în stare de faliment, atunci când bunul care face obiectul acestei clauze se află, la data deschiderii procedurii de insolvență împotriva cumpărătorului menționat, în statul membru în care s-a deschis această procedură.

Cu privire la cheltuielile de judecată

39 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

1) Articolul 25 alineatul (2) din Regulamentul (CE) nr. 1346/2000 al Consiliului din 29 mai 2000 privind procedurile de insolvență trebuie să fie interpretat în sensul că expresia „cu condiția ca această convenție să fie aplicabilă” implică faptul că, înainte de a se putea constata că normele privind recunoașterea și executarea hotărârilor cuprinse în Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială se aplică altor hotărâri decât cele menționate la articolul 25 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1346/2000, trebuie verificat dacă aceste hotărâri nu sunt excluse din domeniul de aplicare materială al Regulamentului nr. 44/2001.

2) Excepția prevăzută la articolul 1 alineatul (2) litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001, coroborat cu articolul 7 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1346/2000, trebuie interpretată, ținând seama de dispozițiile articolului 4 alineatul (2) litera (b) din acest din urmă regulament, în sensul că aceasta nu se aplică în privința acțiunii unui vânzător exercitate în temeiul unei clauze de rezervă a dreptului de proprietate și formulate împotriva unui cumpărător aflat în stare de faliment, atunci când bunul care face obiectul acestei clauze se află, la data deschiderii procedurii de insolvență împotriva cumpărătorului menționat, în statul membru în care s-a deschis această procedură.

Semnături